

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦАП СВІТЛАНА ДМИТРІВНА

УДК 657.421:658.27

**РІВЕНЬ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Кам'янець-Подільський – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент
Васильченко Сергій Миколайович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри теоретичної та
прикладної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лучик Світлана Дмитрівна,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного
торговельно-економічного університету
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри обліку і аудиту;

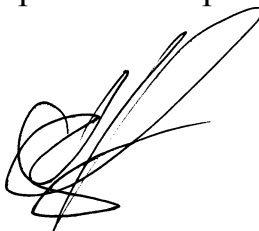
доктор економічних наук, професор
Славкова Олена Павлівна,
Сумський національний аграрний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку.

Захист відбудеться 23 червня 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 71.381.02 у Подільському державному аграрно-технічному університеті за адресою: 32300, Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13, головний корпус, ауд. 20.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Подільського державного аграрно-технічного університету за адресою: 32300, Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський, вул. Шевченка, 13.

Автореферат розіслано « » травня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Печенюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Рівень життя населення є своєрідним індикатором, який віддзеркалює економічний і соціальний розвиток країни, оскільки саме на основі нього формуються три основні стани добробуту населення: багатство, достаток або бідність. Рівень життя сільського населення має свою специфіку дослідження, яка спричинена існуючими економічними умовами життєвого середовища сільських мешканців, а саме тим що виробнича та соціальна сфери сільської місцевості тісно пов'язані із природним середовищем, яке, поряд із якісними характеристиками земельних ресурсів, кліматичними умовами, ландшафтними особливостями тощо, визначає особливості життєвого середовища та характер зайнятості сільських жителів.

Основними проблемами в сільській місцевості є високий рівень безробіття, посилення міграції сільського населення, скорочення мережі закладів соціально-культурного призначення, зношеність та застарілість матеріально-технічної бази, брак ресурсів для збереження і відтворення виробничого потенціалу села. Негативний вплив вищевказаних проблем на розвиток сільських територій обмежує можливості формування та використання соціально-економічного потенціалу села, спричиняє виникнення проблем у сільськогосподарському виробництві та супроводжується руйнацією традиційного укладу сільського життя.

Соціально-економічні перетворення, які відбуваються в країні та в її аграрному секторі, зумовлюють необхідність об'єктивної оцінки економічних та соціальних параметрів рівня життя, більш детального вивчення факторів впливу, формування механізму його регулювання та визначення пріоритетних напрямів підвищення добробуту населення як на рівні сільських територіальних громад, так і на національному рівні.

Пошуку шляхів підвищення рівня життя сільського населення присвятили свої праці В. Андрійчук, О. Бугуцький, О. Біттер, Д. Богиня, М. Вдовиченко, С. Васильченко, Ю. Губені, І. Гродзинська, В. Дем'яненко, В. Дієсперов, В. Збарський, Ю. Куліков, Г. Купалова, Е. Лібанова, С. Лучик, В. Лучик, В. Мандибуря, В. Месель-Веселяк, М. Орлатий, О. Павлов, І. Прокопа, П. Саблук, О. Славкова, В. Терещенко, В. Точилін, А. Чикуркова, Л. Черенько, Л. Шепотько, В. Юрчишин, Т. Яворська, К. Якуба та ін.

В працях вищеназваних вчених головна увага звертається на матеріальну і соціальну складові рівня життя, однак недостатньо висвітлено питання класифікації факторів впливу на рівень життя сільського населення, відсутні основи комплексного регулювання рівня життя селян на локальному рівні. Все це визначило загальну концепцію дисертаційного дослідження, його наукове та практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи ДВНЗ "Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника" за темою: "Розробка організаційно-економічного механізму удосконалення функціонування виробничо-господарських структур регіону"

(номер державної реєстрації 0111U000875). Участь дисертанта у виконанні зазначеної теми полягає в оцінюванні показників рівня життя сільського населення та обґрунтуванні основних напрямів його підвищення.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення рівня життя сільського населення.

Реалізація мети дисертаційного дослідження зумовила необхідність вирішення таких найважливіших завдань:

- дослідити та узагальнити теоретичні підходи щодо економічної сутності поняття “рівень життя сільського населення”;

- уточнити класифікацію факторів впливу на рівень життя сільського населення залежно від рівня управління;

- провести оцінку економічних та соціальних параметрів рівня життя сільського населення на основі застосування нормативного методу та комплексного підходу;

- розробити організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя населення на рівні сільської територіальної громади;

- визначити рекомендації щодо підвищення рівня життя сільського населення на основі створення на рівні сільської територіальної громади багатофункціонального обслуговуючого кооперативу;

- обґрунтувати шляхи зростання рівня життя сільського населення за рахунок реалізації інвестиційного проекту з будівництва дороги міжнародного сполучення;

- удосконалити напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії.

Об'єктом дослідження є соціально-економічні процеси, що формують рівень життя сільського населення.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних аспектів та практичних заходів щодо підвищення рівня життя сільського населення та його регулювання.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження є системний підхід, який дозволив дослідити динаміку рівня життя сільських жителів у взаємозв'язку та взаємозалежності його складових, а також виявити соціально-економічні передумови та обґрунтувати напрями його поліпшення. Крім того в роботі використовувалися такі загальні та спеціальні наукові методи: історичний – при дослідженні виникнення, формування та розвитку категорії «рівень життя» у хронологічній послідовності; абстрактно-логічний метод – при вивченні теоретичних основ сутності оцінки рівня життя та його складових; порівняльного аналізу та групувань – при оцінці рівня життя сільського населення Івано-Франківської області; монографічний метод – для всебічного й глибокого вивчення рівня життя сільського населення та виявлення причинно-наслідкових зв'язків його зміни; статистичні – для динамічного, статистичного порівняння явищ та процесів; метод класифікації та типології – для дослідження факторів, які впливають на рівень життя сільського населення; графічний – для наочного

зображення зміни економічних явищ у динаміці; системно-функціональний – при створенні організаційно-економічного механізму регулювання рівня життя населення на рівні сільської територіальної громади; інтегральний метод – для комплексної оцінки рівня життя сільського населення Івано-Франківської області.

Інформаційну базу дослідження склали законодавчі акти і нормативно-правові документи з питань соціально-економічного розвитку села, соціального захисту та рівня життя сільського населення; статистичні матеріали Державного комітету статистики України; наукові статті, монографії вітчизняних та зарубіжних авторів; матеріали науково-практичних конференцій, особисті дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- розроблено організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя населення на рівні сільської територіальної громади, який необхідно розглядати як сукупність факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, що за допомогою організаційних та економічних важелів впливають на розвиток сільської економіки та сфери послуг; як взаємодію між керівництвом сільськими територіальними громадами і місцевими жителями з метою створення в сільській місцевості комфортного життєвого середовища, розвитку економіки, підвищення рівня життя населення;

удосконалено:

- критерії виділення внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на рівень життя сільського населення залежно від рівня управління, які визначають багатогранність та сутність категорії “рівень життя”, а система показників цих факторів є одночасно системою його оцінки;

- методичні підходи до визначення шляхів підвищення рівня життя сільського населення, які передбачають створення на рівні сільської територіальної громади багатофункціонального сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, що дозволить диверсифікувати сільську економіку, ефективно використовувати вироблену в особистих селянських господарствах продукцію та місцеві ресурси, розширити сферу зайнятості та поліпшити матеріальний добробут селян, поліпшити обслуговування місцевих жителів та туристів, покращити матеріально-технічне забезпечення і обслуговування різних видів діяльності, поліпшити благоустрій території, житлового фонду та об’єктів інфраструктури;

- наукові уявлення про напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії, основними серед яких є завершення зовнішньої агресії; залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки; сприяння зайнятості населення; стимулювання розвитку виробництва; реалізація нових механізмів відновлення виробництва; підвищення рівня соціального спрямування бюджету; боротьба з корупцією та тіньовими доходами; удосконалення системи оплати праці; удосконалення системи соціального захисту населення; підтримання системи місцевих ініціатив сільського населення; розроблення і реалізація програм залучення

коштів трудових мігрантів; спрощення отримання соціальних послуг сільським населенням; удосконалення земельного законодавства;

дістали подальшого розвитку:

- економічна сутність поняття “рівень життя сільського населення”, під яким слід розуміти складну комплексну соціально-економічну категорію, що включає сукупність кількісних і якісних індикаторів добробуту та комфортності життєвого середовища і характеризується ступенем забезпечення матеріальних, соціальних і духовних потреб сільського населення;

- методика комплексної оцінки економічних та соціальних параметрів рівня життя сільського населення на основі застосування нормативного методу, що дозволяє об’єктивно оцінити сучасний стан матеріального добробуту та комфортності життєвого середовища на селі на основі використання соціальних нормативів;

- науково-практичні рекомендації щодо зростання якості життя сільського населення за рахунок реалізації проекту будівництва автомобільної дороги с. Ільці – с. Явірник – Державний кордон з Румунією та відкриття пункту пропуску на українсько-румунському кордоні в районі поселень Шибене і Поеніле-де-Суб-Мунте, що призведе до збільшення кількості відвідувачів прикордонних регіонів, розвитку туристичної галузі, розширення ринків збуту місцевих товарів та послуг, створення додаткових можливостей для започаткування та розвитку бізнесу, появи передумов для розвитку нових видів господарської діяльності, підвищення добробуту місцевого населення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці теоретико-методологічних положень і доведені їх до практичних рекомендацій, які можуть бути використані для удосконалення регулювання рівня життя сільського населення на мікрорівні та його підвищення в специфічних умовах досліджуваного регіону.

Результати дисертаційного дослідження щодо заходів з підвищення рівня життя сільського населення розглянуті, схвалені та прийняті до впровадження Івано-Франківською обласною державною адміністрацією (довідка №1218/0/2-14/116 від 11.11.2014 р.).

Розроблені заходи щодо регулювання рівня життя населення прийняті до впровадження Рожнятівською районною державною адміністрацією (довідка №811/01-029/010 від 11.11.2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною завершеною науковою розробкою, яка містить вирішення актуальної наукової проблеми, а саме обґрунтування теоретико-методичних засад і розробку організаційно-економічного механізму регулювання рівня життя сільського населення та практичних рекомендацій щодо його підвищення. Наукові положення, висновки і рекомендації за результатами дисертаційного дослідження є особистим науковим здобутком автора.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідались і обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: “Розвиток національної економіки: методологія та практика” (м. Івано-Франківськ, 15-16 квітня 2014);

“Наукові пріоритети розвитку аграрної сфери в умовах глобальних змін” (м. Тернопіль, 4-5 грудня 2014); “Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу в умовах інституціональних змін глобальної економіки” (м. Луцьк, 16 грудня 2014).

Публікація результатів дослідження. Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано в 8 наукових працях загальним обсягом 2,4 друк. арк., у т.ч. – 5 у наукових фахових виданнях (1,8 друк. арк.) та 3 тезах доповідей (0,6 друк. арк.). Одноосібних публікацій – 8.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 199 сторінки, містить 36 таблиць, 24 рисунки, 19 додатків, що розміщені на 29 сторінках, список використаних джерел налічує 166 найменувань і розміщений на 17 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами, сформульовано мету та завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості щодо апробації одержаних результатів.

У **першому розділі** *“Теоретико-методичні засади формування та оцінки рівня життя сільського населення”* висвітлено економічну сутність, зміст та еволюцію соціально-економічної категорії *“рівень життя сільського населення”*, систематизовано чинники формування і регулювання рівня життя сільського населення, визначено методичні основи оцінки рівня життя сільського населення.

Встановлено, що рівень життя сільського населення є надзвичайно складною соціально-економічною категорією, яка містить безліч різнопланових показників, що тією чи іншою мірою характеризують матеріальний добробут, соціальне середовище, умови проживання та інші важливі аспекти людського життя. Обґрунтовано, що забезпечення гармонійного і збалансованого розвитку людини зумовлює розгляд рівня життя в якості мети, пріоритетного напрямку суспільного розвитку та оцінки соціального прогресу суспільства і соціалізації економіки. Підвищення рівня життя сільського населення не є самоціллю економічної політики, оскільки підвищує в кінцевому підсумку ефективність управління економічною системою, ступінь використання економічного потенціалу суспільства і одночасно виступає метою та засобом соціально-економічної політики держави.

Встановлено, що рівень життя сільського населення є категорією відносною і залежить не стільки від розмірів фактичного споживання матеріальних і духовних благ (послуг), скільки від розвиненості самих людських потреб у цих благах і послугах. Чим вище ступінь розвиненості людських потреб, тим вище, при інших рівних умовах, рівень життя мешканців села.

Рівень життя сільського населення – це складна комплексна соціально-економічна категорія, яка включає сукупність кількісних і якісних індикаторів

добробуту та комфортності життєвого середовища і характеризується ступенем забезпечення матеріальних, соціальних і духовних потреб сільського населення.

Важливим елементом дослідження є виявлення та класифікація факторів які впливають на рівень життя сільського населення. Запропоновано їх поділяти на зовнішні та внутрішні (рис. 1).

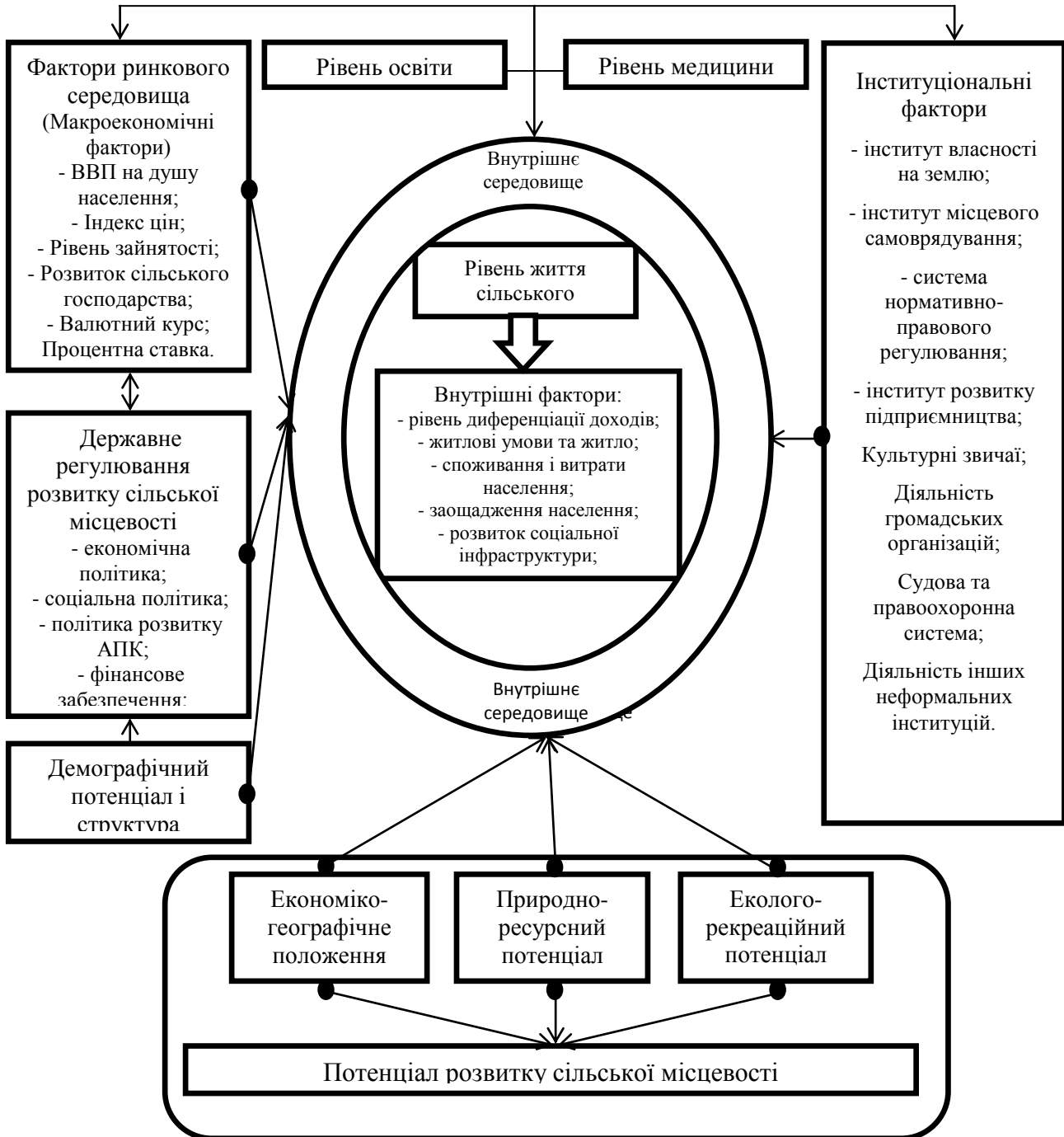

Рис. 1. Основні фактори впливу на рівень життя сільського населення
Джерело: розроблено автором.

Внутрішні фактори визначають багатогранність та суть категорії рівень життя, а система показників цих факторів є одночасно і оцінкою самої категорії рівень життя. Зовнішні чинники, в залежності від рівня управління діють на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях. Основна група

чинників, яка прямо впливає на рівень життя сільського населення представлена групою ринкових факторів, тобто об'єктивних економічних умов що діють на всю економічну систему. Така класифікація в першу чергу пов'язана з можливістю та необхідністю здійснення державного регулювання дії цих чинників та формування національної стратегії підвищення добробуту населення.

Виявлено, що специфіку рівня життя сільського населення певної території, її відмінність визначають локальні – регіональні й місцеві чинники. В контексті рівня життя сільського населення принципове значення мають природно-ресурсний потенціал, економіко-географічне положення, еколого-рекреаційний потенціал, які в сукупності можуть формувати таку категорію як приналежність сільської території, що є найперспективнішим напрямом подолання деструктивних явищ у розвитку сільських територій і це підтверджує як різноманітний зарубіжний досвід політики сільського розвитку, так і окремі вітчизняні тенденції діяльності ініціативних, самоврядних і незалежних сільських громад.

Обґрунтовано, що для забезпечення об'єктивності оцінки різних складових рівня життя сільського населення доцільним буде дослідження економічних і соціальних індикаторів на основі порівняння з міжнародними та вітчизняними соціальними нормативами. Удосконалення існуючих методичних підходів до оцінки рівня життя сільського населення за рахунок використання вітчизняних та міжнародних соціальних нормативів дозволило як об'єктивно оцінити його економічні та соціальні складові, так і виявити відповідність вітчизняних соціальних стандартів міжнародним.

У другому розділі “Сучасний стан рівня життя сільського населення Івано-Франківської області” здійснено оцінку зайнятості, доходів і витрат сільського населення, проведено аналіз соціальних індикаторів рівня життя, розкрито масштаби диференціації доходів та оцінку бідності сільського населення.

Досліджено, що проблеми на селі залишаються, а в окремих випадках поглиблюються через відсутність матеріальної зацікавленості населення жити і працювати на селі, низьку мотивацію до праці, зростання безробіття, збільшення трудової міграції, поширення бідності та погіршення умов життя на селі через кризовий стан соціальної інфраструктури.

Виявлено, що за останні п'ять років у сільській місцевості Івано-Франківської області кількість безробітних зросла на 11,6% до 20,2 тис. осіб у 2014 році, тоді як по Україні вона збільшилася на 13,1% до 558,2 тис. осіб у звітному році. Зростання чисельності безробітного сільського населення викликало зростання рівня безробіття протягом досліджуваного періоду. У сільській місцевості регіону рівень безробіття зріс на 0,5% до 6,1% в 2014 році, а на державному рівні – на 2,4% до 9,5% у звітному році.

Оцінка структури сукупних ресурсів сільських домогосподарств засвідчила, що в грошовому вигляді сільські жителі регіону отримують 83,4% сукупних ресурсів (у містах – 94,5%), що на 4,7% більше, ніж в 2010 році і є позитивним явищем. В структурі сукупних ресурсів найбільшу частку займали:

оплата праці (32,4%), пенсії (20,8%), вартість спожитої продукції власного ОСГ (12,6%).

Дослідження показали нераціональність формування вітчизняних соціальних стандартів, оскільки в 2014 році рівень споживчих цін зріс на 24,9%, а розмір прожиткового рівня і мінімальної заробітної плати залишався на рівні 2013 року. Вважаємо за необхідне для порівняння використовувати межу бідності за стандартами ООН для країн Східної Європи, яка складає 5\$ на одну людину на добу, що складає 2893,5 грн. на місяць на кінець 2014 року. В звітному році в Україні розмір прожиткового мінімуму і мінімальної заробітної плати складала лише 42,1% від межі бідності за стандартами ООН.

Виявлено, що протягом досліджуваного періоду розмір реальної заробітної плати в регіоні перевищував межу бідності (в 2010 році – на 45,9%, в 2011 – на 89,6%, в 2012 – у 2,2 раза, в 2013 – у 2,3 раза). В 2014 році через економічну кризу, девальвацію національної валюти розмір реальної заробітної плати був на 21% нижчий межі бідності. Розмір реальної пенсії протягом досліджуваного періоду був на рівні національних стандартів, незначно їх переважаючи. В 2014 році реальна пенсія на 4,2% була нижчою прожиткового рівня і у 2,6 разів меншою межі бідності за стандартами ООН. При цьому реальна пенсія в звітному році була на 2,7% нижчою порогу бідності у світі, який у гривневому еквіваленті на кінець 2014 року склав 1157,4 грн. і наближається до світового порогу злиднів (723,4 грн.).

Оцінка реальних сукупних витрат в середньому на одного члена сільського домогосподарства регіону за останні п'ять років виявила їх зростання з 928,8 грн. у 2010 році до 1394,8 грн. у 2014 році (на 50,2%) (табл. 1).

Таблиця 1

Реальні сукупні витрати сільського населення Івано-Франківської області

(у середньому за місяць в розрахунку на одну особу), грн.

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. у % до 2010 р.
<i>Споживчі сукупні витрати</i>	852,8	1249,6	1320,4	1384,8	1298,8	152,3
<i>в тому числі:</i>						
- продовольчі товари	520,0	778,3	728,4	790,5	774,2	148,9
- непродовольчі товари	215,4	324,4	363,1	420,9	343,2	159,3
- послуги	117,4	146,9	228,9	173,4	181,4	154,5
<i>Неспоживчі сукупні витрати</i>	76,0	136,1	106,4	124,3	96,0	126,3
<i>в тому числі:</i>						
- допомога родичам	45,9	56,8	63,8	73,8	62,9	137,0
- купівля акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків	19,7	33,9	13,4	12,1	7,7	39,1
Всього сукупних витрат	928,8	1385,7	1426,8	1509,1	1394,8	150,2

Джерело: розраховано автором за даними держслужби статистики України.

Через вищі темпи зростання споживчих цін порівняно з сукупними витратами за останній рік реальні сукупні витрати однієї особи порівняно з 2013 роком зменшилися на 6,2%. При цьому витрати на продовольчі товари

зменшилися на 2%, а реальні витрати на непродовольчі товари – на 18,5%.

Встановлено зменшення інвестиційної та накопичувальної складової реальних сукупних витрат. У 2014 році кожен селянин за місяць витрачав на купівлю акцій, нерухомості, будівництво, капремонт, вклади до банків у середньому 7,7 грн., що на 60,9% менше 2010 року, що свідчить про суттєве зниження рівня життя сільського населення, особливо протягом 2013-2014 років.

Дослідження показали, що сільські домогосподарства спрямовують на харчування більшу частину сукупних витрат, ніж міські (відповідно 52,5% проти 45,4%), незважаючи на той факт, що значну частку продуктів харчування вони одержують з особистого селянського господарства і виробляють самі (випікають хліб, виробляють та консервують овочі, фрукти, м'ясо, молоко тощо). При цьому фактичне споживання продуктів харчування особою впродовж року не відповідає раціональній нормі, а індикатор достатності споживання по більшості позицій є меншим одиниці (табл. 2).

Таблиця 2

Споживання основних продуктів харчування в сільській місцевості Івано-Франківської області (на одну особу за рік; кг)

Продукти харчування	Раціональна норма за розрахунками МОЗ України	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р.	
							в % до 2010 р.	Індикатор достатності споживання
М'ясо та м'ясопродукти (у перерахунку на м'ясо)	80,0	40,5	40,2	41,1	42,6	43,6	107,6	0,55
Молоко та молочні продукти (у перерахунку на молоко)	380,0	264,7	260,1	259,9	269,8	260,9	98,6	0,69
Яйця, шт.	290	252	265	258	268	283	112,3	0,98
Риба і рибопродукти	20,0	8,7	8,3	8,3	8,5	7,2	82,7	0,36
Цукор	38,0	35,2	39,0	37,5	36,3	36,3	103,1	0,95
Олія	13,0	14,2	12,5	12,1	12,2	12,9	90,8	0,99
Картопля	124,0	183,1	184,0	187,7	178,3	177,3	96,8	1,43
Овочі та баштанні продовольчі культури	161,0	100,2	117,5	123,4	124,6	131,8	131,5	0,82
Плоди, ягоди та виноград (без переробки на вино)	90,0	35,4	38,3	38,6	42,3	43,0	121,5	0,48
Хлібні продукти (хліб, макаронні вироби у перерахунку на борошно; борошно, крупи, бобові)	101,0	116,1	116,3	118,7	117,5	117,6	101,3	1,16

Джерело: розраховано автором за даними держслужби статистики України.

Найнижчим є показник споживання м'яса і м'ясопродуктів – 0,55, молока і молочних продуктів – 0,69, овочів і баштанних культур – 0,82. Споживання плодів, ягід та винограду було більш ніж вдвічі нижчим раціональної норми

(0,48), а споживання риби і рибопродуктів складало трохи більше її третини. В сільській місцевості досліджуваного регіону недостатнє споживання основних видів харчових продуктів компенсується понаднормовим споживанням картоплі, хліба і хлібопродуктів. Фактичне споживання за продовольчими групами “хлібні продукти”, “картопля”, перевищує раціональну норму відповідно на 16% і 43%, що є свідченням незбалансованості харчування населення, яке намагається забезпечити власні енергетичні потреби за рахунок більш економічно доступних продуктів.

Рівень життя населення формується не тільки з позицій матеріальної забезпеченості, а й в залежності від наявності соціальної інфраструктури. Встановлено, що в сільській місцевості Івано-Франківської області рівень розвитку соціальної інфраструктури не відповідає соціальним нормативам по більшості позицій (табл. 3). Перевищений лише норматив по загальній площі житлових будинків на 1 жителя (на 25,7%).

Таблиця 3

Рівень відповідності розвитку соціальної інфраструктури села Івано-Франківської області соціальним нормативам у 2014 році

Показники	Норматив	Фактично досягнутий рівень	Рівень виконання нормативу, %
Загальна площа житлових будинків в розрахунку на 1 жителя, м ²	21	26,4	125,7
Кількість дітей в розрахунку на 100 місць у дитячих дошкільних закладах	65	115	176,9
Кількість учнів загальноосвітніх шкіл в розрахунку на одного вчителя, осіб	10	5	50,0
Місць у будинках культури на 1000 жителів, од.	200	175,6	87,8
Кількість лікарняних ліжок в розрахунку на 10000 жителів, од.	80	53,3	66,6
Торговельна площа в магазинах на 10000 жителів, м ²	4670	270	5,8
Кількість місць в мережі ресторанного господарства на 10000 жителів, од.	340	143	42,1
Кількість квартирних телефонів на 1000 жителів, од.	165	73	44,2
Робочих місць в підприємствах побутового обслуговування на 1000 жителів, од.	5	3	60,0

Джерело: розраховано автором за даними держслужби статистики України.

Виявлено, що рівень виконання соціальних нормативів залишається на низькому рівні. Не вистачає місць у дитячих дошкільних закладах: кількість дітей в розрахунку на 100 місць у дитячих дошкільних закладах вища нормативу на 76,9%. Особливе занепокоєння викликає виконання нормативу площі торговельних закладів на 10000 жителів – 5,8%, кількості місць в мережі ресторанного господарства на 10000 жителів – 42,1%, кількості лікарняних ліжок у розрахунку на 10000 жителів, який виконується лише на 66,6%. Такий

стан є неприпустимим для туристичного регіону, де соціальна інфраструктура має обслуговувати не лише місцевих жителів, але й туристів, які відвідують сільську місцевість регіону практично круглий рік.

Для сільської місцевості Івано-Франківської області характерні соціальні відносини, що характеризуються відсутністю необхідних матеріальних засобів для того, щоб провадити “нормальне”, у відповідності до норм, життя, що свідчить про поглиблення проблеми бідності сільського населення.

Вважаємо, що в умовах стримування життєвих стандартів і грошових виплат доцільно розраховувати рівень бідності за еквівалентними загальними доходами (табл. 4).

Таблиця 4

Основні характеристики бідності в Івано-Франківській області за еквівалентними загальними доходами та різними критеріями її визначення

Критерій бідності		2010 р.		2012 р.		2014 р.	
		місто	село	місто	село	місто	село
75% медіанного рівня еквівалентних загальних доходів	Вартісний вираз відносної межі бідності, грн.	796,4	719,2	1169,1	1139,2	1369,8	1412,6
	<i>Рівень бідності за відносним критерієм, %</i>	20,6	13,8	27,6	19,2	18,1	18,6
60% медіанного рівня еквівалентних загальних доходів	Вартісний вираз межі крайньої бідності, грн.	637,2	575,4	935,2	911,4	1095,9	1130,1
	<i>Рівень крайньої бідності, %</i>	3,3	7,6	10,6	6,2	7,9	5,5
Середньодушові еквівалентні загальні доходи нижче прожиткового мінімуму	Вартісний вираз межі абсолютної бідності, грн.	875,0		1095,0		1176,0	
	<i>Рівень бідності за абсолютним критерієм, %</i>	23,5	34,2	14,9	11,5	8,2	5,5

Джерело: розраховано автором за даними держслужби статистики України.

Рівень бідності за відносним критерієм протягом досліджуваного періоду зріс з 13,8% в 2010 році до 18,6% в 2014 році. Рівень крайньої бідності на селі за останні п'ять років знизився на 2,1 в.п. і склав у звітному році 5,5%. Рівень бідності за абсолютним критерієм на селі знизився з 34,2% в 2010 році до 5,5% в 2014 році. Проте вважаємо, що вище приведені показники не об'єктивно характеризують рівень бідності селян, оскільки прожитковий мінімум в Україні є значно заниженим.

Проаналізовано, що частка сільського населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими межі бідності ООН для країн Центральної та Східної Європи у 2010 році складала близько 70%, тоді як в міських поселеннях – близько 60%. До 2012 року матеріальний добробут населення значно зріс і вказаний показник в сільській місцевості вже склав близько 22%, а в місті – близько 28%. Події 2013-2014 років: зовнішня агресія, різке загострення економічної кризи привело до того, що частка населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у

місяць, нижчими межі бідності ООН для країн Центральної та Східної Європи в 2014 році склала близько 90% міських жителів і понад 90% сільського населення.

Комплексна оцінка економічних та соціальних індикаторів рівня життя визначила такі основні характеристики сільської місцевості Івано-Франківської області як дефіцит робочих місць за місцем проживання, низькі доходи населення, поганий доступ до соціальної інфраструктури, відсутність дозвілля, важка праця в особистому селянському господарстві, висока захворюваність і висока смертність, що вимагає розробки конкретних заходів, спрямованих на поліпшення економічної та соціальної складових рівня життя сільського населення.

У третьому розділі “Шляхи підвищення рівня життя сільського населення та організаційно-економічний механізм його регулювання” розроблено організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя сільського населення на рівні сільської територіальної громади, оцінено перспективи зростання рівня життя сільського населення на основі реалізації інфраструктурного проекту з будівництва дороги міжнародного сполучення, виділено основні напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії.

Встановлено, що основою відродження сільських територій є розвиток сільської економіки, сфери послуг, підвищення рівня життя сільського населення. Диверсифікація сільської економіки дає можливість залучити більшу кількість виробничих ресурсів, збільшити зайнятість та забезпечити зростання рівня життя сільського населення. Має бути забезпечений комплексний розвиток сільських територій на основі передового зарубіжного досвіду з врахуванням особливостей регіону.

Рівень життя сільського населення формується на основі ефективного функціонування сфер виробництва, розподілу, обміну та споживання. В умовах адміністративної реформи на керівників і активи сільських територіальних громад покладаються функції організації функціонування і взаємодії вказаних сфер для створення в сільській місцевості комфортного соціально-економічного середовища.

Вважаємо, що поліпшення розвитку сільських територій і підвищення рівня життя їх мешканців пов'язане з низкою невирішених проблем організаційно-економічного характеру, однією з яких є розробка механізму регулювання рівня життя населення на рівні сільської територіальної громади, який має поєднувати заходи для мобілізації внутрішніх резервів сільських територій зі зваженим державним регулюванням (рис. 1).

Організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя сільського населення слід розглядати як взаємодію факторів внутрішнього і зовнішнього середовища, які через організаційні та економічні важелі впливають на розвиток сільської економіки та сфери послуг, взаємодію між керівництвом сільськими територіальними громадами та населенням з метою розвитку сільської економіки, підвищення рівня життя сільського населення. Основною метою механізму є оптимізація функцій управління сільським розвитком,

підвищення рівня та якості життя сільських мешканців, створення на селі сприятливих соціально-економічних умов перспективного розвитку.

Зовнішнє середовище

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя населення на рівні сільської територіальної громади

Джерело: складено автором.

Організація взаємодії людей в межах сільської територіальної громади має бути гнучкою, оперативною, надійною, економічною і самоорганізуючою. Ключовим моментом організації є вибір способів об'єднання людей у злагоджену, єдину систему. Цього досягається шляхом встановлення між ними залежності на основі єдності інтересів і результатів спільної діяльності.

Запропоновано на рівні сільської територіальної громади створити багатофункціональний сільськогосподарський обслуговуючий кооператив, що дозволить раціонально організувати соціально-економічний розвиток села, ефективно використовувати місцеві ресурси, вироблену в особистих селянських господарствах продукцію, розширити сферу зайнятості, поліпшити обслуговування місцевих жителів та туристів, покращити матеріально-технічне забезпечення і обслуговування підприємств і населення, поліпшити благоустрій території, житлового фонду та об'єктів соціальної інфраструктури.

Одним з головних резервів зростання економічної активності та доходів на селі, підвищення рівня та якості життя сільського населення досліджуваного регіону вважаємо активізацію туристичної діяльності. Для реалізації туристичного потенціалу досліджуваного регіону необхідно: створення якісної шляхової інфраструктури, в тому числі міждержавного сполучення; створення нових туристичних продуктів і послуг (туристичних маршрутів, туристичних та оздоровчих об'єктів тощо); розвиток туристичної та інженерної інфраструктури на найпривабливіших туристичних об'єктах та маршрутах; інституційна та методологічна підтримка туристичної галузі; ефективний маркетинг туристичних продуктів і послуг регіону як всередині країни, так і за кордоном. Актуальним в цьому напрямі буде реалізація проекту будівництва автомобільної дороги с. Ільці – с. Явірник – Державний кордон з Румунією та відкриття пункту пропуску на українсько-румунському кордоні в районі поселень Шибене і Поеніле-де-Суб-Мунте. Результати дослідження свідчать, що створення додаткових робочих місць в туризмі відбувається інтенсивніше, ніж у інших галузі економіки. У випадку будівництва дороги та відкриття нового пункту пропуску очікується надходжень щонайменше 329 млн. євро інвестицій.

Дослідження показали, що за 5 років реалізації проекту дохід від туризму складе 303,5 млн. євро. При цьому кількість робочих місць в туризмі зросте на 14812 одиниць, що забезпечить понад 22 тис. нових робочих місць в інших галузях економіки регіону. Розширення сфери зайнятості принесе для зайнятого місцевого населення додатковий дохід у розмірі 5026,9 тис. євро.

В сучасних умовах необхідним є формування стратегії виходу країни з кризи, припинення зовнішньої агресії, максимально можливого підтримання рівня життя населення з наступним його підвищенням на основі економічного зростання і формування нового морально-психологічного клімату, в основі якого лежатиме соціальний оптимізм. Напрями підвищення рівня життя сільського населення за системної кризи та зовнішньої агресії поділяємо на загальні та специфічні, органічна єдність яких може забезпечити успіх зусиль органів державної влади та місцевого самоврядування в цій сфері (рис. 2). Серед основних напрямів поліпшення рівня життя сільського населення має бути завершення зовнішньої агресії; розвиток сільськогосподарського виробництва; підтримка розвитку особистих селянських господарств; ширше залучення приватного сектора у сільській місцевості до рекреаційно-туристичного підприємництва у сфері туризму; створення умов для інвестування коштів місцевими трудовими мігрантами в соціально-економічний розвиток села; запровадження системи професійного навчання і перепідготовки незайнятих сільських жителів; реальна підтримка розвитку малого і середнього підприємництва на селі; розвиток та підтримка діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; розвиток несільськогосподарських видів діяльності; поліпшення обслуговування жителів сільських територіальних громад об'єктами соціальної інфраструктури.

Рис. 2. Основні напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії

Джерело: розроблено автором

Це стане основою для вирівнювання умов проживання в містах та сільській місцевості, формування якісного соціального капіталу, подолання бідності й підвищення рівня життя сільського населення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і розроблено практичні підходи до формування, оцінки, регулювання та підвищення рівня життя сільського населення в регіоні за участю всіх суб'єктів соціально-економічних відносин. Проведене дисертаційне дослідження дає можливість зробити такі висновки:

1. На підставі узагальнення наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів уточнено і конкретизовано сутність економічної категорії “рівень життя сільського населення”, під яким запропоновано розуміти складну комплексну соціально-економічну категорію, яка включає сукупність кількісних і якісних індикаторів добробуту та комфортності життєвого середовища і характеризується ступенем забезпечення матеріальних, соціальних і духовних потреб сільського населення. Завдання забезпечення гармонійного і збалансованого розвитку людини зумовлює розгляд рівня життя в якості мети, пріоритетного напрямку суспільного розвитку та оцінки соціального прогресу суспільства і соціалізації економіки.

2. Запропоновано виділення внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на рівень життя сільського населення залежно від рівня управління, які визначають багатогранність та суть категорії “рівень життя”, що пов’язане з необхідністю здійснення державного регулювання дії цих чинників та формування національної стратегії підвищення добробуту сільського населення. Вони діють на національному, регіональному та місцевому рівнях і поділяються на: фактори ринкового середовища; державне регулювання розвитку сільської території; демографічний потенціал і структура населення; економіко-географічне положення; природно-ресурсний потенціал; еколого-рекреаційний потенціал; рівень освіти; рівень медицини; інституціональні чинники.

3. Комплексна оцінка економічних та соціальних параметрів рівня життя сільського населення довела, що в сучасних умовах: в грошовому вигляді сільські жителі регіону отримують 83,4% сукупних ресурсів, в структурі яких найбільшу частку займали: оплата праці (32,4%), пенсії (20,8%), вартість спожитої продукції власного особистого селянського господарства (12,6%); більшу частину сукупних витрат (52,5%) сільські домогосподарства спрямовують на харчування, незважаючи на той факт, що значну їх частку вони одержують з особистого селянського господарства і виробляють самі; індикатор достатності харчування по більшості продуктів був менший одиниці, що свідчить про невиконання раціональної норми; рівень розвитку соціальної інфраструктури не відповідає соціальним нормативам по більшості позицій; частка населення з середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими межі бідності ООН для країн Центральної та Східної Європи понад 90%. Проблеми на селі поглиблюються через відсутність матеріальної зацікавленості жити і працювати на селі, низької мотивації до праці, зростання безробіття, збільшення трудової міграція, поширення бідності і погіршення умов життя на селі через кризовий стан соціальної інфраструктури. Все це в комплексі впливає на зниження рівня життя сільського населення, погіршення життєвого середовища, створює на селі значне соціальне напруження

4. Запропоновано організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя сільського населення, який відображує авторське бачення досягнення зростання соціально-економічного розвитку села та рівня життя сільського населення в умовах децентралізації. Механізм орієнтований на те, щоб організувати і орієнтувати діяльність суб’єктів господарювання на всебічне

використання місцевих ресурсів і можливостей з метою зростання кількості робочих місць, максимізації поточних і перспективних доходів, забезпечення сталого розвитку сільських територій. Основною метою механізму є оптимізація функцій управління сільським розвитком, підвищення рівня та якості життя сільських мешканців, створення на селі комфортного життєвого середовища. Зважаючи на те, що сільська економіка буде діяти в умовах ринку, основою організаційно-економічного механізму є єдність державного регулювання та ринкової саморегуляції.

5. Рекомендовано з метою підвищення рівня життя сільського населення створення на рівні сільської територіальної громади багатофункціонального сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, що дозволить диверсифікувати сільську економіку, організувати соціально-економічне життя села на якісно новому рівні. При кооперативній формі організації ефективної взаємодії аграрних підприємств, фермерських господарств, особистих селянських господарств та населення формуються передумови економічного зростання: розширення зайнятості на селі, зростання реальних доходів учасників, прискорення науково-технічного прогресу як у виробничій сфері, так і у сфері обслуговування; поліпшення обслуговування місцевого населення та туристів, підвищення кваліфікації працівників; раціональне використання обігових коштів; підвищення ефективності господарської діяльності за рахунок кращої її організації; збільшення доходів місцевого бюджету.

6. Обґрунтовано доцільність реалізації інвестиційного проекту з будівництва автомобільної дороги с. Ільці – с. Явірник – Державний кордон з Румунією та відкриття пункту пропуску на українсько-румунському кордоні в районі поселень Шибене і Поеніле-де-Суб-Мунте. Встановлено, що за 5 років реалізації проекту дохід від туризму складе 303,5 млн. євро, місцевий дохід Верховинського району становитиме 91059,3 тис. євро, кількість робочих місць в туристичній галузі зросте на 14812. Це забезпечить створення понад 22 тис. нових робочих місць в інших галузях економіки регіону. Розширення сфери зайнятості принесе для зайнятого місцевого населення додатковий дохід у розмірі 5026,9 тис. євро.

7. Запропоновано напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії, серед яких: завершення зовнішньої агресії; залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки; сприяння зайнятості населення; стимулювання розвитку виробництва; реалізація нових механізмів відновлення виробництва; підвищення рівня соціального спрямування бюджету; боротьба з корупцією та тіньовими доходами; удосконалення системи оплати праці; удосконалення системи соціального захисту населення; підтримання системи місцевих ініціатив сільського населення; розроблення і реалізація програм залучення коштів трудових мігрантів; спрощення отримання соціальних послуг сільським населенням; удосконалення земельного законодавства. Це стане основою для вирівнювання умов проживання в містах та сільській місцевості, формування більш якісного соціального капіталу, подолання бідності й підвищення рівня життя сільського населення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях:

1. Цап С.Д. Диференціація сільського населення за життєвим рівнем: регіональний аспект, проблеми його підвищення / С.Д. Цап // Вісник Прикарпат. нац. ун-ту. Сер. економіка. – Івано-Франківськ: Плай, 2011. – Вип. 8. – С. 282–288.

2. Цап С.Д. Теоретико-методологічні аспекти оцінки якості життя населення на регіональному рівні / С.Д. Цап // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. зб./ за ред. І.Г. Ткачук. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника, 2012. – Вип. 8. – Т. 1. – С. 308–314.

3. Цап С.Д. Інтегральна характеристика села як інструмент моніторингу якості життя сільського населення / С.Д. Цап // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4. – С. 304–307.

4. Цап С.Д. Інституційні чинники державної соціальної політики в сільській місцевості / С.Д. Цап // Вісник Прикарпат. нац. ун-ту. Сер. економіка. – Івано-Франківськ: Плай, 2012. – Вип. 9. – С. 405–408.

5. Цап С.Д. Оцінка впливу фінансового забезпечення регіону на рівень життя сільського населення (на прикладі Івано-Франківської області) / С.Д. Цап // Економічний часопис – XXI. – 2013. – № 2. – С.41–44.

В інших виданнях:

6. Цап С.Д. Диверсифікація економіки сільських територій та підвищення рівня життя сільського населення / С.М. Васильченко, С.Д. Цап // Розвиток національної економіки: методологія та практика: матер. Міжнар. наук.- практ. конф., проведеної на базі ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м. Івано-Франківськ, 15-16 квітня 2014 р.): Тернопіль: Крок, 2014. – С. 27–28. *Особистий внесок здобувача: розроблено пропозиції зростання рівня життя сільського населення Івано-Франківської області на основі розвитку підприємницької діяльності у сфері послуг (туризм, відпочинок, готельне господарство, торгівля, рекреація).*

7. Цап С.Д. Міжнародні перекази як складова “ін’єкцій” в національну економіку та їх вплив на рівень життя / С.Д. Цап // Наукові пріоритети розвитку аграрної сфери в умовах глобальних змін: матер. Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Тернопіль, 4-5 грудня 2014 р.): Тернопіль: Крок, 2014. – С.180–181.

8. Цап С.Д. Розвиток сільських територій як інструмент підвищення рівня життя сільського населення Івано-Франківської області / С.Д. Цап // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. збірник наук. праць. – Випуск 3 / відпов. ред. Н.В. Семенишена. (м. Луцьк, 16 грудня 2014 р.): Тернопіль: Крок, 2014. – С. 46–48.

АНОТАЦІЯ

Цап С.Д. Рівень життя сільського населення та організаційно-економічний механізм його регулювання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Подільський державний аграрно-технічний університет Міністерства освіти і

науки України, Кам'янець-Подільський, 2016.

Дисертацію присвячено поглибленню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій стосовно підвищення рівня життя сільського населення у сучасних умовах.

Досліджено та узагальнено теоретичні підходи щодо економічної сутності соціально-економічної категорії “рівень життя” сільського населення. Систематизовано чинники формування та регулювання рівня життя сільського населення. Здійснена оцінка економічних параметрів рівня життя селян. Проаналізовано соціальні індикатори рівня життя населення у сільській місцевості. Розроблено організаційно-економічний механізм регулювання рівня життя сільського населення. Визначено перспективи зростання рівня життя селян на основі реалізації у сільській місцевості інвестиційного проекту з будівництва дороги міжнародного сполучення. Обґрунтовано основні напрями підвищення рівня життя сільського населення в умовах системної кризи та зовнішньої агресії.

Ключові слова: рівень життя сільського населення, занятість, доходи, бідність, організаційно-економічний механізм, регулювання рівня життя населення.

АННОТАЦІЯ

Цап С.Д. Уровень жизни сельского населения и организационно-экономический механизм его регулирования. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Подольский государственный аграрно-технический университет Министерства образования и науки Украины, Каменец-Подольский, 2016.

Диссертация посвящена углублению теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по повышению уровня жизни сельского населения в современных условиях.

Усовершенствована экономическая сущность понятия “уровень жизни”, под которым следует понимать сложную комплексную социально-экономическую категорию, которая включает совокупность количественных и качественных индикаторов благосостояния и комфортности среды обитания и характеризуется степенью обеспечения материальных и духовных потребностей населения. Систематизированы предложения к выделению внутренних и внешних факторов влияния на уровень жизни сельского населения в зависимости от уровня управления.

Разработан организационно-экономический механизм регулирования уровня жизни населения на уровне сельской территориальной общины, который необходимо рассматривать как взаимодействие факторов внутренней и внешней среды, которые с помощью организационных и экономических рычагов влияют на развитие сельской экономики и сферы услуг, взаимодействие между руководством сельскими территориальными общинами и местными жителями с целью создания в сельской местности комфортной жизненной среды, развития экономики, повышения уровня жизни населения.

Предложены рекомендации по повышению уровня жизни сельского населения, предусматривающие создание на уровне сельской территориальной общины многофункционального сельскохозяйственного обслуживающего кооператива, что позволит диверсифицировать сельскую экономику,

эффективно использовать производимую продукцию и местные ресурсы, расширить сферу занятости и улучшить материальное благосостояние крестьян.

Усовершенствованы пути роста уровня жизни сельского населения за счет реализации проекта строительства автомобильной дороги международного сообщения, что приведет к росту количества посетителей приграничных регионов, развития туристической отрасли, расширение рынков сбыта местных товаров и услуг, повышения благосостояния местного населения.

Приведены направления повышения уровня жизни сельского населения в условиях системного кризиса и внешней агрессии, среди которых: завершение внешней агрессии; привлечения инвестиций в приоритетные отрасли экономики; содействие занятости населения; стимулирование развития производства; реализация новых механизмов возобновления производства; повышение уровня социальной направленности бюджета; борьба с коррупцией и теневыми доходами; совершенствование системы оплаты труда; совершенствование системы социальной защиты населения; поддержание системы местных инициатив сельского населения; разработка и реализация программ привлечения средств трудовых мигрантов.

Ключевые слова: уровень жизни сельского населения, занятость, доходы, бедность, организационно-экономический механизм, регулирование уровня жизни населения.

ANNOTATION

Tsap S.D. The standard of living of the rural population, organizational and economic mechanism of its regulation. - The manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.03 - economics and management of national economy. - State Agrarian and Engineering University in Podilya of Ministry of Education and Science of Ukraine, Kamianets-Podilskiy, 2016.

The thesis is devoted to deepening theoretical and methodological foundations and develop practical recommendations for the improvement of rural population in modern conditions.

Studied and summarized theoretical approaches to the economic substance of the socio-economic category "standard of living" of the rural population. Systematized factors in the formation and regulation of rural population. The estimation of the economic parameters of living standards. Analyzed of social indicators of living standards in rural areas. Designed of organizational-economic mechanism of regulation of rural population. The prospects of growth of living standards through the implementation of rural investment project on construction of roads of international connection. The basic directions of improvement of rural population in the systemic crisis and external aggression.

Keywords: the standard of living of the rural population, employment, income, poverty, organizational and economic mechanism, the standard of living adjustment.

Підписано до друку . .2016 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № . Наклад 100 прим.